

Antoni Salm

Niefortunne wyrażenie w polskiej wersji nicejskiego *Credo*

W liturgicznym *Credo* znajdują się m.in. słowa: „I zmartwychwstał trzeciego dnia, jak oznajmia Pismo”. Czy są one zgodne z łacińskim oryginałem nicejskiego *Credo*?

Fragmenty *Credo* pochodzą z listu św. Pawła 1 Kor 15, 3–4

Źródłem fragmentu *Credo*, w którym wyznajemy wiarę w ukrzyżowanie, pogrzebanie i zmartwychwstanie Chrystusa, jest zapis listu św. Pawła 1 Kor 15,3–4. Jak wynika z przykładów przytoczonych niżej, nasi bibliści nie mają co do tego wątpliwości.

– W objaśnieniach do 1 Kor 15, 3–8 w *Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu* (red. ks. M. Peter, ks. M. Wolniewicz, Księgarnia św. Wojciecha 2004) zamieszczono: „Tekst ten uważa się za najstarszą formułę wyznania wiary”.

– Prof. Anna Świderkówna w artykule *Od ewangelii do Ewangelii. Przekazałem wam to, co przejąłem* opublikowanym na łamach „Zeszytów Odnowy w Duchu Świętym” pisze: „I List do Koryntian to najstarsze wyznanie wiary chrześcijańskiej, jakie dochowało się do naszych czasów”. Bezpośrednio po tym autorka cytuje 1 Kor 15, 1–4.

– Pochodzenie powyższego fragmentu *Credo* z 1 Kor 15, 3–4 spostrzeга się wyraźnie również z porównania dwóch łacińskich tekstów: 1 Kor 15, 3–4 i *Credo*:

W 1 Liście św. Pawła do Koryntian: „Christus mortuus est pro peccatis nostris **secundum Scripturas** et quia sepultus est et quia suscitatus est tertia die **secundum Scripturas**” (*Nova Vulgata*, Libreria Editrice Vaticana 1979).

W *Credo*: „Et resurrexit tertia die, **secundum Scripturas**”.

Oba teksty są bliźniaczo podobne.

Zatem pochodzenie rozpatrywanych słów *Credo* od listu św. Pawła można uważać za bezsporne.

Jak bibliści tłumaczą 1 Kor 15, 3–4 na język polski i jak komentują?

Gdy zgadzamy się z tym, co podano powyżej, sprawdźmy, jak bibliści tłumaczą i komentują tekst św. Pawła z 1 Kor 15, 3.

– Tekst w *Biblii Tysiąclecia* i *Biblii Warszawsko-Praskiej*: „Chrystus umarł – zgodnie z Pismem – za nasze grzechy, został pogrzebany, zmartwychwstał trzeciego dnia, zgodnie z Pismem”.

– Tekst w *Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu*, Księgarnia św. Wojciecha 2004: „Chrystus umarł za nasze grzechy, zgodnie z zapowiedzią Pisma, został pogrzebany, trzeciego dnia zmartwychwstał, zgodnie z zapowiedzią Pisma”.

Komentarze do 1 Kor 15, 3–4:

– Bp Kazimierz Romaniuk, o. Augustyn Jankowski, ks. Lech Stachowiak: *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 2, Pallottinum, Tyniec 1999, s. 158: Paweł wskazuje na starotestamentowe źródło tradycji apostoelskiej. „Zarówno śmierć, jak i zmartwychwstanie Chrystusa były przepowiedziane przez Pismo” (Iz, Oz, Ps, Jon). Komentarz powyższy przydałoby się umieścić w *Biblii Tysiąclecia*.

– Słowa „zgodnie z zapowiedzią Pisma” zamieszczone w Biblii wydanej w Poznaniu mówią same za siebie i nie wymagają objaśnień.

Powyższe teksty polskich teologów i biblistów nie pozostawiają wątpliwości co do właściwego sensu 1 Kor 15, 3–4.

Dodam, że słowo „zgodnie” w *Biblii Tysiąclecia* wskazuje, że Pismo, o którym mowa, pojawiło się najpierw, a śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa nastąpiły później. Podobnie, gdy mówimy, że ktoś postąpił zgodnie z przepisami, to znaczy, że najpierw opracowano przepisy, a postępowanie zgodne z nimi nastąpiło potem. Tekst polski *Biblii Tysiąclecia*, co prawda krótszy niż w *Biblii Poznańskiej*, wskazuje jednak domyślnie na fakt, że pod słowem „Pismo” chodzi nie o Nowy, ale o Stary Testament, bowiem Nowy Testament napisano po zmartwychwstaniu Chrystusa.

Czy nie przyszedł czas zmiany „jak oznajmia Pismo”?

Cytuję znamienne wypowiedź prof. Anny Świderkówny w wymienionym artykule, we fragmencie opatrzonym podtytułem *Zgodnie z Pismem*. Autorka pisze: „W cytowanym tekście I Listu do Koryntian Paweł mówi, że Chrystus zmartwychwstał dnia trzeciego zgodnie z Pismem. A tymczasem w *Credo* mówimy: «I zmartwychwstał dnia trzeciego, jak oznajmia Pismo». To fatalny błąd! Zgodnie z Pismem – to wcale nie znaczy «Jak oznajmia Pismo». Rozmawiałam chyba z czterema młodymi osobami i każdą z tych osób oddzielnie pytałam: „Co Pan (czy Pani) rozumie przez te sło-

wa”. I za każdym razem usłyszałam: „To znaczy: tak jak nam mówi Ewangelia”. Nieprawda. Gdy Paweł mówił te słowa, nie było jeszcze spisanych Ewangelii. Tu chodzi nie o Ewangelię, ale o to, co było Pismem dla Pawła, czyli o cały Stary Testament”. Tyle prof. Świderkówna.

„Jak oznajmia Pismo” tylko pozornie nie kłóci się z formą wyznania wiary. Gdyby je dopisać np. do formuły chrztu świętego, powstałoby: „Czy wierzysz w Jezusa Chrystusa, umęczonego i pogrzebanego, który powstał z martwych i zasiada po prawicy Ojca, jak oznajmia Pismo”. To brzmi całkiem niefortunnie. Jeśli więc te słowa są w *Credo* tolerowane, to zapewne jedynie z przyzwyczajenia.

Nie bez znaczenia jest również fakt, że w angielskim tekście *Credo* wyrażono się następująco: „according to the Scriptures”, w niemieckim: „nach der Schrift”, zatem w obu językach – prawidłowo.

W Ewangeliach i Dziejach Apostolskich znajduje się wiele pięknych przykładów powoływania się na Stary Testament, podobnie jak to uczynił św. Paweł w 1 Liście do Koryntian. Jedno z nich, czytane 6 stycznia, jest tak popularne, że zna je prawie każdy Polak. Jest to wyjaśnienie arcykapłanów i uczonych niezorientowanemu w tych sprawach królowi o tym, gdzie ma się narodzić Mesjasz: „W Betlejem w Judei, bo tak jest napisane u proroka”. Wielekroć na Stary Testament powołuje się Zbawiciel. Najbardziej chyba znane jest to, co powiedział w Nazarecie: „Dziś spełniły się te słowa Pisma”, oraz to, co zdarzyło się w drodze do Emaus: „Wykładał im wszystkie miejsca Pisma, które odnoszą się do Niego”. Wypada również wspomnieć Najświętszą Maryję Pannę w *Magnificat*: „Jak to przyobiegał naszemu ojcom...” i św. Piotra w pierwszych publicznych wystąpieniach po Zesłaniu Ducha Świętego (Dz 2–3). Powoływanie się na Stary Testament wypada również zachować w polskim *Credo*.

Łódź

ANTONI SALM

Słowa kluczowe

Liturgiczne *Credo*, 1 List do Koryntian, zgodnie z Pismem

Summary

An unfortunate expression in the Polish version of the Nicene Creed

The fragment of the liturgical Creed comes from Saint Paul's words 1 Cor 15: 4: "Christ [...] rose again the third day according to the scriptures", also translated: "Christ [...] rose again the third day according to the announcement in the scripture." The Polish version of this fragment of Creed is different from the Polish translations of the Saint Paul's Epistle, and does not render the full substance of the original Latin Creed's words.

Keywords

Liturgical Creed, The First Epistle to the Corinthians, according to the scriptures